

Sprawozdanie z konferencji pt. Badanie kosztów i dostępu do wymiaru sprawiedliwości na przykładzie procedur rozstrzygania sporów *online* (ODR) (Wrocław, 13.6.2011 r.)

W dniu 13.6.2011 r. we Wrocławiu odbyła się konferencja pt. Badanie kosztów i dostępu do wymiaru sprawiedliwości na przykładzie procedur rozstrzygania sporów *online* (ODR). Została ona zorganizowana przez Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej (CBKE) Uniwersytetu Wrocławskiego. Stanowiła prezentację wyników projektu eMCOD (*Measuring Justice Costs and Quality*), którego partnerami są TISCO (*Tilburg Institute for Interdisciplinary Studies of Civil Law and Conflict Resolution Systems*) na Uniwersytecie w Tilburgu, Niezależny Uniwersytet w Barcelonie, *Institute of Advanced Legal Studies* na Uniwersytecie Londyńskim, *Bulgarian Institute for Legal Initiatives*, Uniwersytet w Haifie, The Claim Room.com oraz Uniwersytet Wrocławski.

Konferencję rozpoczęło wystąpienie *Przemysława Pęcherzewskiego* (doktoranta CBKE), który przybliżył zagadnienie metod badania kosztów i jakości postępowania. Wstępem do jego wypowiedzi było zaprezentowanie definicji ODR (*Online Dispute Resolution*), w ujęciu wąskim i szerokim. Prelegent wskazał na istniejącą w literaturze krytykę szerokiego znaczenia ODR, wskazując, że pod tym pojęciem nie należy rozumieć wszystkich pozasądowych procesów rozstrzygania sporów za pomocą komunikacji elektronicznej każdego rodzaju, lecz pozasądowe procesy rozstrzygania sporów za pośrednictwem specjalnie stworzonych do tego platform. Zastanawiał się też nad potencjalnymi korzyściami wynikającymi z korzystania z ODR w porównaniu z typowym ADR, pociągającym za sobą koszty w postaci: kosztów pieniężnych (w tym opłat i kosztów sądowych, kosztów pomocy prawnej, arbitrów i mediatorów, kosztów podróży), utraconych korzyści (w tym czasu uczestnika postępowania) i kosztów niepieniężnych (w tym emocji i stresu). Wskazał także na metody badania jakości postępowania według kryteriów sprawiedliwości rozdzielania dóbr, funkcjonalności i przydatności rezultatu oraz przejrzystości (sprawiedliwości) rezultatu.

Następny referat należał do mec. *Magdaleny Wasylkowskiej-Michór* (radcy prawnego w Europejskim Centrum Obsługi Prawnej, Kancelarii Radcy Prawnego), która zastanawiała się nad prawnymi możliwościami wprowadzenia elektronicznego arbitrażu i mediacji w Polsce. Rozpoczęła od próby zdefiniowania ODR, przy okazji nawiązała do definicji tego terminu wypracowanej przez *American Bar Association*, które używa go w szerokim rozumieniu. Wystąpienie zostało podzielone na dwie części. W pierwszej prelegentka zajęła się prawnymi uwarunkowaniami informatyzacji postępowania arbitrażowego, a w drugiej – możliwością prawną informatyzacji postępowania mediacyjnego. W odniesieniu do postępowania arbitrażowego omawiała kwestie, które mogą rodzić problemy i wątpliwości w trybie *online*, takie jak: zapis na sąd polubowny, wybór arbitrów, posiedzenie sądu arbitrażowego, zgodność z podstawowymi zasadami proceduralnymi oraz wiążąca natura i wykonalność decyzji trybunału arbitrażowego. Podobnie zastanawiała się nad wymogami prawnymi warunkującymi prowadzenie postępowania mediacyjnego *online*.

Zagadnienie ODR w sprawach transgranicznych poruszył *Piotr Rodziewicz* (doktorant CBKE). Wskazał on, że ODR jest zgodny z charakterystyką sporów wynikłych w zakresie *e-commerce* i może skutecznie wpłynąć na obniżenie kosztów transakcyjnych związanych z rozwiązywaniem sporów w porównaniu do tradycyjnych postępowań. Omówił przy tym ramy prawne funkcjonowania ODR w sporach transgranicznych, w tym dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z 21.5.2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L Nr 136 z 24.5.2008 r., s. 3–8), oraz wskazał na Inicjatywę UNCITRAL w zakresie wypracowania projektu modelowego regulaminu postępowania realizowaną w III Grupie Roboczej na 23. sesji (23–27.5.2011 r., Nowy Jork) oraz na planowanej 24. sesji (14–18.11.2011 r., Wiedeń). Zajął się też przybliżeniem WIPO *Electronic Case Facility* (ECAF), czyli portalu funkcjonującego w ramach Centrum Mediacji i Arbitrażu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej. Podsumował swoją prelekcję stwierdzeniem, że ODR jest praktycznie najlepszą formą rozstrzygnięcia sporów wynikłych z transakcji handlu elektronicznego w obszarze transgranicznym.

W kolejnym wystąpieniu dr *Magdalena Tabernacka* (adiunkt w Instytucie Nauk Administracyjnych na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego) rozważała, czy mediacja stanowi szansę na redukcję kosztów wymiaru sprawiedliwości. Wskazała, że mediacja może nieść ze sobą istotne oszczędności tak dla państwa, jak i stron, zarówno w postępowaniu cywilnym, karnym, jak i sądownoadministracyjnym, z uwagi na redukcję kosztów czasu trwania postępowań, kosztów postępowań dowodowych, ekspertyz biegłych i kosztów obsługi prawnej. W świetle powyższych uwag uzasadniała, dlaczego ODR może stanowić formę mediacji, która jeszcze bardziej pozwala na dodatkową redukcję kosztów rozwiązywania sporów. Uznała, że z tego względu mediacja elektroniczna powinna znaleźć szerokie zastosowanie w obszarze sporów cywilnoprawnych, karnoprawnych i administracyjnych.

W następnym referacie dr *Maciej Skory* (partner w Kancelarii Prawnej IURICO) zastanawiał się, jakie znaczenie dla poszczególnych etapów wydania orzeczenia mają środki elektroniczne oraz czy posługiwanie się nimi ma rzeczywiście wpływ na przyspieszenie postępowania. Podjął także dyskusję w przedmiocie sposobów ochrony zgromadzonego materiału dowodowego *online* oraz zapobiegania nieuprawnionemu dostępowi do tego

rodzaju danych. Podsumował, że elektroniczna postępowania może istotnie ograniczyć element „ludzki” lub „emocje” towarzyszące osądzeniu sprawy, co może być korzystne, jeżeli uznamy, że emocje nie powinny być brane pod uwagę. Uzasadniał, że tzw. sąd elektroniczny może stworzyć dobre warunki pod wyizolowanie sprawy i podręcznikową wręcz subsumpcję prawa. Zastanawiał się, czy różnorodność orzeczeń nie jest wynikiem ludzkiego osądu sytuacji oraz czy nie byłaby pożądana przewidywalność orzeczeń, której może dostarczyć sąd w wersji elektronicznej.

Kwestie rodzinnoprprawne w mediacji, w zakresie spraw o rozwód i separację, poruszył sędzia *Tadeusz Szewiola* (sędzia Sądu Okręgowego we Wrocławiu, Koordynator ds. Mediacji w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu). Koncentrował się wokół zagadnienia, czy wszystkie kategorie sporów rodzinnych nadają się do rozwiązywania za pomocą sieci internetowej. W obszarze swoich rozważań postawił zasadnicze zapytanie, czy prowadzenie mediacji za pomocą internetu nie przyczyni się do ograniczenia podstawowych zasad rządzących postępowaniami o rozwód lub separację, takich jak: zasada dobrowoli, bezstronności, neutralności i poufności. Następnie mec. *Marek Zalisko* (radca prawny prowadzący kancelarię we Wrocławiu) omawiał konwencje regulujące sądownictwo arbitrażowe.

Ostatni referat wygłosił prof. dr hab. *Jacek Gołaczyński*, który na zwieńczenie obrad zajął się kwestią wykorzystania środków komunikacji elektronicznej w arbitrażu w prawie polskim. W ramach swojej wypowiedzi wskazał na aktualne zagadnienia związane z wnoszeniem pism procesowych, doręczeniami elektronicznymi, elektronicznym postępowaniem dowodowym, elektronicznymi opłatami sądowymi, aktami elektronicznymi i dostępem do akt drogą internetową, wydawaniem elektronicznych orzeczeń i prowadzeniem elektronicznej egzekucji. W odniesieniu do ODR poruszył prawne uwarunkowania prowadzenia rozprawy odmiejscowionej, przeprowadzania dowodów na odległość oraz wydawania przez sąd arbitrażowy wyroku, który powinien być przez arbitrow podpisany. Dodatkowo jako przykład potraktował sąd ds. domen internetowych, dopuszczający środki komunikacji elektronicznej w celu ukazania tych elementów postępowania przez sądem ds. domen internetowych, które przybierają tradycyjne ramy.

Konferencja zakończyła się dyskusją, która kontynuowana była przez uczestników w kulisach podczas uroczystego obiadu. Stanowiła jedną z pierwszych w Polsce konferencji poświęconych tej stosunkowo młodej tematyce.